

ЦЕНООБРАЗУВАНЕ НА ПОЩЕНСКИТЕ УСЛУГИ

доц. д-р Валентин Ценов - НБУ

ДИРЕКТИВА 97/67/ЕС

НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА ОТНОСНО ЕДИННИТЕ ПРАВИЛА ЗА РАЗВИТИЕТО НА ВЪТРЕШНИЯ ПАЗАР НА ПОЩЕНСКИТЕ УСЛУГИ В ОБЩНОСТТА И ПОДОБРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО НА УСЛУГАТА (част ценообразуване)

1. Универсална услуга

Универсалната услуга (УУ) е гарантирано право на достъп на всеки потребител до една минимална съвкупност от непрекъснато предлагани пощенски услуги с определено качество, на достъпна цена, за всички потребители, независимо от географското им разположение в страната. В обхвата и параметрите на универсалната услуга се включват минимално:

- пощенски пратки до 2 кг. за страната и чужбина;
- пощенски колети до 10 кг. за страната и чужбина;
- услуги, свързани с препоръчани пратки;
- услуги, свързани с обявена стойност.

2. Основни принципи на ценообразуването на универсалната услуга

Въпросите, свързани с цените, са разгледани в глава 5 "Тарифни принципи и прозрачност на сметките". В член 12 от пощенската директива е дефинирано изискването, тарифите за всяка от услугите, които са част от предоставянето на универсалната услуга (в нашето законодателство се използва понятието "универсална пощенска услуга", което за по-голяма краткост ще го използваме чрез съкращението УПУ) да бъдат съобразени със следните принципи:

- цените трябва да бъдат достъпни и да бъдат такива, че всички потребители да има достъп до предлаганите услуги. Няма дадено определение за достъпност на цените.
- цените трябва да бъдат ориентирани към разходите;
- страните могат да вземат решение за прилагане на единна тарифа върху цялата национална територия;
- прилагането на единната тарифа не изключва правото на предоставящите УПУ да сключват индивидуални тарифни договори с клиентите. В българската практика са създадени условия да се договарят отстъпки от основните цени на услугите при: 1) машинно таксуване с таксуваща машина, собственост на потребителите и при определен

месечен изходящ трафик на кореспондентски пратки, печатни произведения, малки пакети и пощенски карти за страната (пощенски пратки), при което отстъпките могат да бъдат в рамките от 5% до 20%; 2) за подадени, лицовани и сортирани по възходящ ред на пощенския код (отделно за еднократно и месечно количество на подадените пратки; 3) за подадени по-големи месечни количества пощенски пратки, 4) за еднократно подадени по-големи количества колетни пратки, 5) при комбиниран превоз до сортировъчните възли на голям обем пратки, 6) при голямо еднократно количество пратки за страната чрез службата Vulpost, 7) при поставяне на обяви и рекламни съобщения за по-дълъг период, 8) при еднократно подадено голямо количество рекламни материали 9) за превоз на пратки в пакети и чували.

- цените трябва да бъдат прозрачни и да не създават условия за дискриминация.

3. Основни принципи при определяне на "крайните разходи" при международните (презгранични) услуги

Крайните разходи са договорени разплащания между пощенските оператори, предоставящи универсалната услуга, за доставката на входящата международна поща (входящия трафик). При тяхното определяне се спазват следните принципи:

- крайните разходи се определят в зависимост от разходите за обработка и доставка на входящата транс-гранична поща;
- размерите на договорените разплащания отчитат достигнатото качество на входящата услуга;
- крайните разходи са прозрачни и не са дискриминационни.

4. Изисквания към счетоводното отчитане на разходите на предоставящите УУ

Изискванията са дефинирани в чл.14 от директивата и могат да се представят така:

- операторите трябва да поддържат отделни сметки най-малко за всяка една от услугите, включени в резервирания сектор, от една страна, и за нерезервираните, от друга. Разделянето на сметките е необходимо, за да се въведе прозрачност в реалните разходи по различните услуги и да се избегнат кръстосаните субсидии от резервирания към нерезервирания сектор, които могат да засегнат неблагоприятно условията за конкуренция в последния.

Чрез резервиран сектор се създават условия за компенсиране на операторите, натоварени със задължение за предоставяне на УУ. Чрез него се дават изключителни права за извършването на част от УУ в рамките на определени параметри. Тези параметри са: цената на кореспондентски пратки до 350 грама не може да надвишава пет пъти основната цена за

кореспондентска пратка (писмо) от първата ценова стъпка. Кореспондентските пратки в ЕС, които са 350 гр. и повече (които не могат да бъдат резервирани), представляват по-малко от 2% от трафика на писмата и по-малко от 3% от тарифните приходи на основните пощенски оператори. Тези резултати показват, че цената като критерии (пет пъти над основната начална цена) позволява по-добре да се разграничат резервираните услуги от "ускорена поща", която е либерализирана като услуга с добавена стойност.

- сметките за услугите от нерезвираните услуги трябва да бъдат така разделени, че да дават възможност за разграничение на услугите, които са в обхвата на УУ, но не са резервирани от останалите, които не са в обхвата на УУ.

Така представени изискванията на директивата обособява три групи сметки:

- за всяка услуга от резервирания сектор, който е част от УУ;
- за всяка услуга от нерезервирания сектор, който е останалата част от УУ и
- за останалите услуги.

5. Разпределение на разходите

Директивата в чл.14 изисква разходите да бъдат разпределени по следния начин:

1. разходите, които могат да бъдат отнесени пряко към една отделна услуга;

2. общите, непреки разходи, които не могат да бъдат пряко включени към една отделна услуга се разпределят по следния начин:

- когато е възможно, разпределението се извършва на базата на пряк анализ на произхода на самите разходи;
- когато горното не е възможно, отделните категории общи разходи се разпределят на базата на непряка връзка с друга категория разходи, които се отнасят пряко или подлежат на разпределение чрез конкретен анализ;
- когато за определена категория разходи не може да бъде намерена база за пряко или непряко разпределение, за тази категория се прилага обща база за разпределение, изчислена чрез използване на следното отношение:

всички преки + всички непреки разпределени разходи към резервираните услуги

всички преки + всички непреки разходите отнесени към останалите услуги

Горните изисквания могат да не бъдат спазвани само при положение, че:

- няма резервирана нито една услуга;
- няма учреден компенсационен фонд за предоставянето на УУ за предоставяне на услугите при икономически неизгодни условия и в резултат на това несправедливи финансови натоварвания;
- нито един от предоставящите УУ оператор не получава държавна помощ под никаква форма.

ЗАКОН ЗА ПОЩЕНСКИТЕ УСЛУГИ И ЦЕНООБРАЗУВАНЕТО

1. Общи положения.

Цените на пощенските услуги се определят от пощенските оператори съобразно търсенето и предлагането на пазара, с изключение на цените на услугите, включени в универсалната пощенска услуга.

Цените на пощенските услуги, включени в универсалната пощенска услуга, се определят от пощенските оператори съобразно методиката за достъпността на универсалната пощенска услуга, приета от Министерския съвет по предложение на Комисията за регулиране на съобщенията.

Операторите на универсална пощенска услуга предоставят цените на Комисията за регулиране на съобщенията за съгласуване в срок 30 дни преди влизането им в сила.

Операторите на неуниверсални пощенски услуги предоставят цените на Комисията за регулиране на съобщенията за сведение в срок 30 дни преди влизането им в сила.

Комисията за регулиране на съобщенията с решение задължава пощенските оператори на универсална пощенска услуга да променят цените в случай, че те не отговарят на изискванията на методиката за достъпност и/или при тяхното определяне не са спазени изискванията на наредбата, цитирана по долу.

Решението за промяната подлежи на обжалване пред Върховния административен съд.

Цените на услугите, включени в универсалната пощенска услуга, се образуват и прилагат съгласно правила, определени в наредба, приета от Министерския съвет на основание чл. 59, ал. 3 от Закона за защита на потребителите и за правилата за търговия, по предложение на Комисията за регулиране на съобщенията.

2. Принципи при определяне на цените, включени в универсалната пощенска услуга.

При определянето на цените се осигурява спазването на следните принципи:

- еднакви цени за еднакви услуги на територията на страната;
- равнопоставеност на потребителите;
- достъпност на цените;
- съобразяване с разходите по предоставяне на услугите;
- обвързване с качеството на услугите;
- осигуряване на икономически обоснована печалба в съответствие с приетата инвестиционна политика;
- създаване на условия за стимулиране на потреблението;
- отчитане равнището на цените на международните пазари, доколкото националните условия го позволяват;
- публичност на цените.

С наредбата за образуване и прилагане на цените се определят условията и редът, при които операторите на универсална пощенска услуга могат да договарят, определени по правилата, при спазване принципите на публичност и равнопоставеност.

Пощенските оператори по подходящ начин осигуряват възможност на потребителите да се запознаят с цените на извършваните от тях услуги в определен срок преди прилагането им.

3. Заплащане на пощенските услуги.

- **Начини на заплащане**

Цената на пощенските услуги се предплаща от потребителите. Заплащането се извършва в брой, безкасово или чрез пощенски марки, в зависимост от определения от пощенския оператор начин за заплащане на съответната услуга. Пощенските услуги могат да се заплащат и по договаряне с пощенския оператор. Пощенската марка се използва като знак за платена цена за пощенски услуги, извършвани от основния пощенски оператор. Основният пощенски оператор определя видовете услуги, които се заплащат чрез пощенски марки и уведомява за това Комисията за регулиране на съобщенията.

- **Пощенски марки**

Председателят на Държавната агенция за информационни технологии и съобщения издава и пуска в употреба пощенски марки въз основа на годишен тематичен план за издаване на български пощенски марки.

Продажбата на пощенски марки, които не са извадени от употреба, се извършва по номинална стойност. Продажбата се осъществява от основния пощенски оператор и от други лица по договор с него.

Председателят на Държавната агенция за информационни технологии и съобщения издава и пуска в употреба пощенски продукти (пощенски карти,

илюстрирани пощенски карти, пощенски пликове със или без илюстрации и др.) с отпечатан върху тях специален знак за цената за заплащане на пощенските услуги, извършвани от основния пощенски оператор. Специалният знак удостоверява заплащането на услугата.

Председателят на Държавната агенция за информационни технологии и съобщения изважда от употреба пощенските марки и пощенските продукти със знак за цена.

Пускането и изваждането от употреба на пощенски марки и пощенски продукти се извършват със заповед на председателя на Държавната агенция за информационни технологии и съобщения. Информацията се публикува в страницата на Държавната агенция за информационни технологии и съобщения, в Интернет и в пощенските служби на основния пощенски оператор.

За пускането и изваждането от употреба на пощенски марки и пощенски продукти се уведомява Комисията за регулиране на съобщенията.

Условията и редът за издаване, пускане и изваждане от употреба на пощенски марки и пощенски продукти, както и за продажбата им за употреба се съгласува с министъра на финансите.

- **Пощенски отпечатьци**

Пощенските оператори могат да използват като знак за заплащане цената на пощенските услуги отпечатьци от автомати, таксуващи машини, печатни преси и други съоръжения за отпечатване или подпечатване.

Основният пощенски оператор използва датни клейма за подпечатване на пощенските марки и на документите за приемане и предаване на пощенски пратки и за приемане и изплащане на парични преводи.

Всички отпечатьци на пощенските оператори на универсална пощенска услуга се одобряват и регистрират в специален регистър на отпечатьците на пощенските оператори на универсална пощенска услуга от Комисията за регулиране на съобщенията предварително, преди въвеждането им в употреба. При изваждане от употреба на отпечатьците операторите уведомяват за заличаване на регистрацията им.

Председателят на Държавната агенция за информационни технологии и съобщения може да пуска и да спира от употреба специални печати по повод чествания на исторически събития, годишнини и др. Специалните пощенски печати се ползват от основния пощенски оператор по ред и начин, определени в наредбата.

- **Международни купони-отговор**

За заплащане на международни пощенски услуги, извършвани от основния пощенски оператор, може да се използват и международни купони-отговор. Международният купон-отговор е специален формуляр, одобрен от Всемирния пощенски съюз, с определена продажна и обменна стойност. С

международни купони-отговор подателят предплаща на получателя цената на определена кореспондентска пратка-отговор.

Продажба на международни купони-отговор в Република България може да се извършва само от основния пощенски оператор.

- **Освобождаване от заплащане на пощенски услуги**

Освобождават се от заплащане следните пощенски услуги от обхвата на универсалната пощенска услуга, предоставяни от основния пощенски оператор:

1. международни и вътрешни служебни пощенски пратки на пощенската администрация на Република България.

2. секограми до 7 кг - релефни писма и клишета, звукозаписи и специална хартия (с изключение на въздушните допълнителни цени), изпращани от и/или до слепи граждани или официално признати институти за слепи граждани и оформени с регламентирани отличителни знаци;

3. пратки за военнопленници и интернирани граждански лица, посочени в Женевската конвенция от 12 август 1949 г.

- **Отговорност и обезщетение**

Пощенските оператори на универсална пощенска услуга дължат обезщетение при:

1. загубени, ограбени или повредени препоръчани пратки, колетни, пратки с обявена стойност и с наложен платеж;

2. върнати пощенски колетни, когато липсват мотиви за недоставянето им;

3. неспазване на нормативите за качество на услугата, определени в нормативите за качество, определени с решение на Комисията за регулиране на съобщенията, които се отнасят до срока на изпълнение на услугата, редовността на събиране и доставка и осигуряване на надеждност на услугата.

4. неизплатени или неправилно изплатени суми по пощенски записи и чекове.

Обезщетенията се определят в Общите условия на договорите с потребителите.

Обезщетенията, дължими от основния пощенски оператор за международни пощенски пратки, се определят в съответствие с актовете на Всемирния пощенски съюз.

Конкретните размери на обезщетенията се обявяват от пощенските оператори на публични и достъпни места в техните пощенски служби.

Право на рекламация има подателят или получателят на пратката. Срокът за предявяване на рекламацията е шест месеца, считано от датата на подаване на пратките или записите.

Пощенските оператори на универсална пощенска услуга проучват рекламацията и в срок до три месеца уведомяват рекламанта за резултата. При уважаване на рекламацията обезщетението се изплаща в едномесечен срок от датата на уведомлението.

Ако рекламацията е отхвърлена изцяло или частично, или е оставена без отговор в срока, рекламантът може да предяви иск пред съда.

Пощенските оператори на универсална пощенска услуга не носят отговорност:

1. за непрепоръчани пощенски пратки;
2. за повреждане или унищожаване на препоръчани или с обявена стойност пратки, настъпило в резултат на непреодолима сила;
3. когато препоръчаните пратки не е възможно да бъдат издирени поради унищожаване на служебните документи за тях от непреодолима сила;
4. когато повреждането или унищожаването на пратките е настъпило по вина на подателя или произтича от естеството на съдържанието на пратките;
5. за пратки, съдържащи забранени предмети или вещества, които по тази причина са били конфискувани или унищожени от компетентните органи по установения ред;
6. когато, поради непълен или погрешен адрес, пратката е доставена на друго лице.

Пощенските оператори на неуниверсални пощенски услуги носят отговорност в случаите, в размерите и по реда, определени в Общите условия на договорите им с потребителите.

Подателите на пощенски пратки носят отговорност пред операторите за всички повреди, причинени от съдържанието на техните пратки на други пощенски пратки. Отговорността е в размерите, в които операторите отговарят пред лицата, чиито пратки са увредени.

Подателите на пощенски пратки носят отговорност за вредите, причинени на самите пощенски оператори.

НАРЕДБА ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ПРАВИЛА ЗА ОБРАЗУВАНЕ И ПРИЛАГАНЕ НА ЦЕНИТЕ НА УСЛУГИТЕ, ВКЛЮЧЕНИ В УНИВЕРСАЛНАТА ПОЩЕНСКА УСЛУГА

1. Общи положения

С наредбата се определят правилата за образуване и прилагане на цените на услугите, включени в универсалната пощенска услуга, извършвана от оператори на универсална пощенска услуга.

Универсалната пощенска услуга включва услугите по:

1. приемане, пренасяне и доставка на вътрешни и международни пощенски пратки:

- кореспондентски пратки - до 2 кг.;
- малки пакети - до 2 кг.;
- пряка пощенска реклама - до 2 кг.;
- печатни произведения - до 5 кг.;
- секограми - до 7 кг.;

2. приемане, пренасяне и доставка на вътрешни и международни пощенски колети - до 20 кг.;

3. пощенски парични преводи за страната;

4. допълнителни услуги „препоръка“ и „обявена стойност“.

Границата за тегло, когато се отнася за входящи колети от други страни, може да бъде по-висока съгласно актовете на Всемирния пощенски съюз.

Пощенските пратки, без пряката пощенска реклама, могат да бъдат препоръчани.

При образуването на цените на услугите пощенските оператори спазват принципите, определени в Закона за пощенските услуги:

- еднакви цени за еднакви услуги на територията на страната;
- равнопоставеност на потребителите;
- достъпност на цените;
- съобразяване с разходите по предоставяне на услугите;
- обвързване с качеството на услугите;
- осигуряване на икономически обоснована печалба в съответствие с приетата инвестиционна политика;
- създаване на условия за стимулиране на потреблението;
- отчитане равнището на цените на международните пазари, доколкото националните условия го позволяват;
- публичност на цените.

2. Правила за образуване на цените

Цените на услугите, включени в универсалната пощенска услуга, се образуват на базата на доказани разходи за дейността по видове услуги.

Цените на универсалната пощенска услуга по приемане, пренасяне и доставяне на вътрешни пощенски пратки се определят, както следва:

- за стандартни кореспондентски пратки, нестандартни кореспондентски

пратки, малки пакети, пряка пощенска реклама и печатни произведения - в зависимост от теглото на пратките;

- за колетни пратки - в зависимост от теглото, местоназначението и размерите;
- за парични преводи - в зависимост от сумите за превод.

Цените на услугите, без колетните пратки, са еднакви за територията на страната.

Цените на универсалната пощенска услуга по приемане, пренасяне и доставяне на международни пощенски пратки се определят, както следва:

- за стандартни кореспондентски пратки, нестандартни кореспондентски пратки, малки пакети, пряка пощенска реклама и печатни произведения - в зависимост от теглото на пратките и от начина на пренасянето им;
- за колети - в зависимост от вида, теглото, начина на пренасяне и зоната, в която се намира страната на местоназначение, както и от актовете на Всемирния пощенски съюз, по отношение на операторите, задължени да ги спазват.

Цените на услугите, без колетните пратки и паричните преводи, за страната и чужбина могат да се определят и в зависимост от бързината на тяхното пренасяне и доставяне и са пратки с предимство (пратките, които се пренасят по най-бързия възможен начин) и пратки без предимство (пратките, за които подателят е избрал по-ниска цена, която предполага по-дълъг срок при пренасяне и доставяне).

При прилагане на принципа за бързина, цената на услугите зависи само от теглото.

За допълнителната услуга "препоръка" се определя една цена за вътрешните пратки и друга цена за международните пратки, независимо от местоназначението.

Цените за допълнителната услуга "обявена стойност" за вътрешните пощенски пратки се определят в зависимост от размера на обявената стойност и са еднакви за територията на страната. Цените за допълнителната услуга "обявена стойност" за международните пощенски пратки се определят в зависимост от размера на обявената стойност и в съответствие с актовете на Всемирния пощенски съюз, по отношение на операторите, задължени да ги спазват.

Цената на вътрешните и международните услуги се диференцира по теглови стъпки (при пратките) и диапазона на сумите (при обявена стойност и преводите).

Цената за допълнителната услуга "обявена стойност" за вътрешните и международните пощенски пратки се диференцира в зависимост от диапазона на сумите на обявената стойност, а за паричните преводи се диференцира в зависимост от диапазона на сумите за превод.

Цените се обвързват с нормативите за качество на универсалната

пощенска услуга и ефикасността на обслужване и се съобразяват с методиката за достъпност на цената.

Операторите на универсална пощенска услуга определят конкретни цени на услугите, включени в нея и ги предоставят за съгласуване в Комисията за регулиране на съобщенията.

Операторите на универсална пощенска услуга може да предлагат промени на цените за период не по-малък от 6 месеца, при условие че има изменение на разходите за дейността по универсалната пощенска услуга за периода от последното изменение на цените.

Общият индекс на цените на универсалната пощенска услуга се отчита от средно претегления индекс на цените по групи.

Операторите на универсална пощенска услуга представят необходимата документация за изменение на цените, която задължително включва и разчет за очакваните финансови резултати от въвеждането им.

3. Прилагане на цените

Цените на пощенските услуги се прилагат след публикуването им най-малко в един централен ежедневник и поставяне на съобщения във всички пощенски служби, в срок не по-малък от седем дни преди прилагането им.

Операторите на универсална пощенска услуга осигуряват постоянна информация за прилаганите цени, като ги поставят на видно и достъпно място във всички пощенски служби.

Цените на пощенските услуги се предплащат от потребителите. Заплащането се извършва в брой, безкасово или чрез пощенски марки, в зависимост от определения от пощенския оператор начин на заплащане на съответната услуга. За заплащане на международните пощенски услуги, извършвани от пощенски оператор, могат да се използват и международни купони-отговор.

При използване на пощенски продукти - пощенски карти, пощенски пликове и други, с отпечатан върху тях специален знак за цената, заплащането на услугите се извършва със закупуването на пощенските продукти.

Пощенските оператори на универсална пощенска услуга могат да използват като знак за заплащане цената на пощенските услуги отпечатащи от автомати, таксувачни машини, печатни преси и други съоръжения за подпечатване.

Пощенските оператори на универсална пощенска услуга могат да договарят с потребители, които системно изпращат голям брой собствени пощенски пратки, начина и срока на плащане.

Пощенските оператори на универсална пощенска услуга могат да договарят с потребители, които системно изпращат голям брой пощенски пратки цени, различни от определените по реда на наредбата при спазване принципите на публичност и равнопоставеност и при наличието най-малко на

едно от следните условия:

- поставяне на одобрени от Комисията за регулиране на съобщенията отпечатъци като знак за платена цена на услугата със собствени или наети автомати, таксувачни машини, печатни преси и др. съоръжения и технологии съгласно чл. 77, ал. 3 от Закона за пощенските услуги;
- подготовка на пратките - сортиране, описване и др.;
- подаване на пратки с еднакви размери, форма и/или тегло;

В случаите на договаряне пощенските оператори на универсална пощенска услуга определят границите за броя на пратките и за размера на разликите, за които се прилагат цени, различни от определените по реда на наредбата.

Точният размер на цените се определя в зависимост от конкретните условия и се посочва в договора между оператора на универсална пощенска услуга и съответния потребител.

4. Резервиран сектор

Основният пощенски оператор при образуването на цените на услугите от резервирания сектор (монополен сектор) на универсалната пощенска услуга задължително определя междинна теглова стъпка за кореспондентските пратки. Границите за тегло и цена са:

- за вътрешни кореспондентски пратки - тегло до 50 г (било до 350 и 150 грама) и цена, която не превишава повече от 2,5 пъти (било 5 пъти) цената за стандартна вътрешна кореспондентска пратка до 20 г или цената за стандартна вътрешна кореспондентска пратка с предимство до 20 г, прилагана от основния пощенски оператор;
- за международни входящи и изходящи кореспондентски пратки - тегло до 50 г и цена, която не превишава повече от 2,5 пъти (било 5 пъти) цената за въздушна международна кореспондентска пратка с предимство до 20 г, прилагана от основния пощенски оператор.

През периода на съществуването на резервиран сектор, основният пощенски оператор извършва и аналитично счетоводно отчитане поотделно за резервирания и за нерезервирания сектор на универсалната пощенска услуга.

ДОСТЪПНОСТ НА ЦЕНИТЕ НА УНИВЕРСАЛНАТА ПОЩЕНСКА УСЛУГА

1. Въведение

Европейският съюз предприема безпрецедентно разширение и в този процес се преосмислят основополагащите цели. В този контекст услугите от обществен интерес, каквито са универсалните услуги са с нарастваща роля. Те

се визират като благо, споделяно от всички европейски държави и представляват съществен елемент от модела на обществото. Чрез тях се цели да се повишава качеството на живот на всички граждани и да се преодолява икономическата и социална изолация. Освен това, те са предпоставка и за ефективно, и последователно функциониране на единния пазар, за по-нататъшна икономическа интеграция и насърчаване на конкуренцията.

През втората половина на 80-те години на миналия век, основните сектори, които осигуряват услуги от обществен икономически интерес, като далекосъобщения, пощи, транспорт и енергетика, поетапно се либерализират. Наред с позитивните пазарни промени, настъпили в резултат на модернизация, взаимното свързване и интеграция в тези сектори, паралелно се вземат мерки, насочени към защита на обществения интерес. Не винаги пазарът може да отговори на обществени потребности защото:

- пазарната цена е твърде висока за потребители с ниски покупателни възможности;
- разходите за предоставяне на тези услуги не се покриват от пазарната цена;
- няма да бъде развито предлагането в икономически неизгодни райони.

С приложение на концепцията за универсалната услуга европейските държави трябва да гарантират правото на всеки гражданин, независимо от неговия икономически и социален статус или географско местоположение, на достъп до минимален пакет от услуги с определено качество и на достъпна цена.

Законодателството на Съюза в Директиви 97/67/ЕС и 98/10/ЕС регламентира основните принципи и изисквания за универсалната услуга в пощенския и далекосъобщителен сектори. Държавите преуреждат тези директиви във вътрешните си правни системи, отчитайки националните традиции и особености, както и динамиката на технологично си и пазарно развитие.

Достъпността на цената е основен признак на универсалната услуга. Съдържанието и критериите на понятието за достъпност на цените не се дефинира в специалното секторно законодателство на ЕС, а трябва да бъде определяно динамично и гъвкаво от всяка държава-членка. Същностен белег на изследването на достъпността на цената е анализирането и оценяването ѝ от аспект на потребителите, т.е. техните лични възможности да си позволят да ползват услуги на съответни цени.

2. Национално законодателство

Следвайки ангажиментите по присъединяване на България към Европейския съюз, със Закона за пощенските услуги /ЗПУ/ се транспонира Директива 97/67/ЕС на Европейския парламент и Европейския съвет от 15 декември 1997 за общи правила за развитие на вътрешния пазар на пощенските услуги в Общността и за подобряване качеството на услугите, изменена и допълнена с Директива 2002/39/ЕС.

Законът и последващите му изменения и допълнения създава националната правна рамка за либерализиране на пазара на пощенските услуги, за неговото последователно развитие и стимулирането на реална конкуренция между пощенските оператори. Основна цел на закона е създаване на условия за задоволяване потребностите на обществото от пощенски услуги и извършване на универсална пощенска услуга на територията на цялата страна при достъпни цени и определено качество.

Пазарните механизми пораждат необходимостта държавата да положи необходимата грижа за отделни сегменти от обществото, за да се преодолее евентуална тенденция към социалната им или икономическа изолация. Институтът на УПУ е този защитен механизъм, чрез който се гарантира предоставянето на определен минимален пакет пощенски услуги, с определено качество, на всеки потребител, независимо от географското му местоположение на територията на страната, на достъпна цена.

Законът оправомощава и задължава Комисията за регулиране на съобщенията да разработи методика за определяне на достъпността на универсалната пощенска услуга.¹

3. Мотиви за методика за определяне на достъпността на цената на универсалната пощенска услуга

По същество, в методиката е дадено понятие за достъпност на цената на УПУ. Достъпността на цената трябва да се разглежда и определя в зависимост от ценовите възможности за нейното крайно потребление, спрямо разходите и териториалния обхват на нейното предлагане. Оценявайки достъпността на цената от потребителски аспект е необходимо да се отчете, че става дума само за крайно потребление на физическо лице - изпращащо пощенски пратки, за когото заплащането на услугите може да представлява финансова тежест, която да доведе до ограничаване на потреблението или неизползване на тези услуги. В съответствие терминологичния апарат на ЗПУ това може да бъде само подателя - физическо лице. За определяне на достъпност на цената е неприложимо по-широкото понятие "потребител", включващо и получателите на пратки. Подателите - търговци са изключени, тъй като тяхното потребление не е крайно, поради това че при ценообразуване на своите продукти и услуги, включват и разходите си за пощенски услуги. Това е потребление, което не включва потребление с търговско и в случая със служебно предназначение и което предполага по – високи ценови възможности на подателите.

Обхватът на услугите от УПУ е стеснен във връзка със спецификата на услугите "пряка пощенска реклама" и "печатни произведения", поради горното стеснение по отношение на лицата. Тъй като се отчита достъпност на цената за граждани, с ниски доходи или слабо потребление в обхвата на услугите не се включват услугите по пренасяне и доставяне на пощенски пратки с предимство.

---

¹ **Забележка:** Изследванията във връзка с работата по методиката показват, че няма национално законодателство, което да определя понятие за "достъпност на цената". Това е първи подобен опит и за българското законодателство.

Ако въз основа на системно и последователно набирани и наблюдавани данни /постоянно поддържана статистика/ в бъдеще се установи нарастване на потреблението на тези услуги, в компетенциите на националния регулатор е да анализира и предложи промяна в обхвата на услугите, чиято ценова достъпност се наблюдава.

Проучванията показват, че на практика и други европейски държави се придържат към критерии като степен на покритие с услугата или цена на кошницата с основни услуги, съотносима към дохода, с които разполагат специфични групи потребители. Специално внимание се обръща на потребностите и възможностите на по-уязвими групи. След като веднъж е установено нивото на достъпност, се следи за неговото ефективно прилагане чрез ценови контрол под формата на ценови шапки, географско осредняване на цената и чрез ценово стимулиране на потреблението на засегнатите лица.

В методика са предложени пет критерия, като основа за оценяване на достъпност:

- **ценови възможности на подателя;**
- **териториален обхват на предлагането;**
- **цени насочени към разходите за съответните услуги;**
- **единна, географски осреднена цена и**
- **взаимозаменяемост на услугите от УПУ** с алтернативни услуги /телекомуникационни - факсимилни съобщения в страната и чужбина чрез телефонните служби за обществено ползване, селищни, междуселищни и международни телефонни разговори, електронна поща; транспортни; колетни пратки пренасяни чрез БДЖ, банкови парични преводи/.

Предложеният механизъм за регулиране достъпността на цената на УПУ се осъществява чрез сравняване на равнищата на цените на УПУ при промяна, под влияние на индекса на разходите за дейността или индекса на потребителските цени (инфлацията) в сравнение с предварително определено базово равнище на цените. В методиката е предвидено като първо базово ниво да се разглежда нивото, създаденото от действащите цени. За провеждане на по-прецизен контрол за достъпност се съпоставят ценовите потребителски кошници на две групи услуги от УПУ, които имат различна значимост на крайното потребление пред вид тяхното обществено значение.

Потребителските кошници /голяма и малка/ представляват месечното потребление представено чрез количествена и стойностна съвкупност от услугите, включени в УПУ.

Кошниците съдържат стойностния резултат от количеството на предоставените услуги, подлежащи на контрол за достъпност на цените и техните действащи и предлагани единни, единични или средно претеглени цени.

Достъпност при изменението на цените е налице, когато изменението на

индекса на номиналното нарастване на цените на услугите от малката кошница е по – нисък от изменение на индекса на номинално нарастване на цените от голямата кошница. Така, при сравнение на двете кошници се осигурява възможност за ценови контрол и регулиране на промени в цените под влияние на индексите на потребителските цени /инфлацията/ или на индекса на разходите, при което се елиминира възможното влияние на промените в равнищата и структурата на потребление.

Точното определяне на изисквания към елементите на потребителските кошници в е допълнителна гаранция за ефективно действие на ценовия контрол за достъпност на УПУ:

- **постоянна структура и равнище на потребление;**
- **единни цени на УПУ;**
- **отчитане на изменението на индекса на потребителските цени или**
- **отчитане на изменението на индекса на разходите**

Чрез прилагане на ограничителните условия към стойностите резултати от двете кошниците могат на практика да бъдат регулирани нивата на достъпност на цените от услугите включени в тях.

В заключение, следва да се обърне специално внимание на обстоятелството, че провеждането на последователен ценови контрол на база предложеният в методиката механизъм за определяне на достъпността на цената на УПУ изисква, да се поддържа и проучва постоянно набирана база от данни за количествата, приходите и разходите за услугите от УПУ. Препоръчително да се разработи система от правила, която да дефинира детайлите за набиране и обработване на такива данни

ЕВРОПЕЙСКАТА ПРАКТИКАТА ЗА ЦЕНОВИ КОНТРОЛ ЗА ДОСТЪПНОСТ НА ЦЕНАТА НА УНИВЕРСАЛНАТА ПОЩЕНСКА УСЛУГА В СТАРИТЕ СТРАНИ ЧЛЕНКИ НА ЕС

1. Общи положения

Член 12 на Директива 97/67/СЕ на ЕС относно общите правила за развитие на вътрешния пазар на пощенските услуги в Общността и подобряване качеството на услугата регламентира принципите за достъпност и разходоориентираност на цените и изискване за единна цена за цялата национална територия и достъпност на цената, чрез се упражняване на контрол върху равнището на единната цена.

Изходно начало, установено като принцип в повечето държави е, че цените са били достъпни преди приемане на Директивата и че ценовият контрол, който Регулаторът е длъжен да упражнява, само ще поддържа достъпността на цените занапред. В повечето държави е прието, че достъпност

на цената на пощенската услуга е налице, без да е необходимо регулирането ѝ със специални норми.

Достъпността на цената на УПУ се определя според това дали е единна /географски осреднена/ и разходоориентирана. Когато се налага изменение, обикновено се взема пред вид изменението на индекса на потребителските цени (CPI).

2. Преглед по страни

В Белгия чл. 3 от Закона за пощите изисква цените на писмата и печатните произведения да са достъпна услуга, на достъпна цена, за всички граждани.

The Post Office във Великобритания има задължение да предоставя универсалната пощенска услуга "с определено качество на единна цена на всички потребители". Няма критерии за определяне на "достъпност" по смисъла на Директивата. The Post Office има право сам да определя цените на услугите, но промените се обсъждат с Правителството. Правителството изтъква в Бялата книга от 1999 г., че "географски осреднената цена се е развила от практиката", т.е. без да е регулиране изрично по установения ред.

В Германия цените за писмата се считат за достъпни, тъй като не превишават нивото от края на 1997 г. за едно домакинство. В Закона за пощенските услуги не се споменава изрично, е цената трябва да е единна, но "стойността на услугата за едни потребители не бива да се различава от стойността на същата услуга за останалите потребители" /Комюнике на министерството, юли 1998 г./ Откакто DP е акционерно дружество, няма задължение да предоставя услуги при икономически неизгодни условия. Само секограмите са безплатни.

В Гърция EL.TA осигурява пощенската услуга на единна цена, но няма определение за "достъпна цена" по смисъла на Директивата 97/67/ЕС. Има специална тарифа за доставка на печатни произведения. Нито Министерството, нито операторът, обаче, правят изчисления за цената на УПУ, по мнение на EL.TA най-големите разходи са за колетите и за писма. Цените за резервирания сектор се променят на около 2 години от EL.TA, одобряват се от Министерството на транспорта и съобщенията, както и от Министерството на националната икономика, след което се публикуват в Държавния вестник. В Дания, отговорност за цените носят Министерството и Post Denmark. За контрол на цените на услугите от резервирания сектор /вътрешна пратки до 250 гр./ е въведен моделът на ценовата шапка. Той се базира на изменението на индекса на потребителските цени, намален с 1 %. При изчислението на ценовата шапка се вземат предвид няколко теглови стъпки от писма с предимство и без предимство на база на годишните отчети на оператора. За услугите от обхвата на УПУ цените се определят от Post Denmark, както се отчитат пазарните условия и задължението за предлагане на услугата на единна цена на територията на цялата страна. Post Denmark предлага нови цени за 10 категории услуги. В случай че изменението на цените, сравнено с цените от 1992 г. е по-ниско от инфлацията за същия период, намалена с 1%, то цените

се считат за достъпни и се приемат от Министерството.

Ирландия също няма специфични критерии за определяне на "достъпна цена". Единната цена е политика на правителството, но транспонирането на Директивата не направи тази политика задължително законово изискване. Регулаторът възнамерява да изготви препоръки по въпроса за достъпността, но тя /достъпността/ не е приоритет в сравнение с изискванията за качество, въвеждането на аналитично счетоводство и ценообразуването. Въпреки че няма изрично изискване на закона за единна цена на цялата територия на страната, единната цена е факт. От 1990 до 1998 г. е имало 3 изменения на цените, като последното от тях е било намаление. Критериите за увеличение на цената през 1990 и 1991 са с цел увеличение на приходите на An Post, докато през 1998 г. цените са намалени заради потребителския интерес. An Post са принудени да се съобразят с финансовите цели по чл. 13 на Закона – приходите на компанията са достатъчни да покрият всички разходи, като цените на услугите се поддържат минимални. От промяната през 1991 г., реалната цена за едно писмо чувствително е намаляла, като се сравни с 15,4%-ното увеличение на индекса на потребителските цени за периода. От 2200 клона през 1984г. до 1998г. са затворени около 300, а според An Post 90% от дейността се извършва от 1000 клона в страната.

В Испания до началото на 1998 г. единната цена не е елемент на УПУ. Цените на услугите са били по-ниски за трафик в един град /градска тарифа/ и по-високи за пощенски пратки, изпратени от един район за друг район /извънградска тарифа/. Това различие в цените е премахнато през януари 1998г., когато са наложени принципите на Директивата. Според Министерството най-големи разходи се правят за: "поддръжка на пощенската мрежа в извънградските райони"; "доставка на колети в извънградските райони"; "доставка на писма в извънградските райони".

В Италия за регулиране на цената на услугите от резервирания сектор се използва методът на ценовата шапка. Тя се определя на база на индекса на потребителските цени и осреднените разходи за предоставяне на услугата. Цените се преразглеждат годишно. Максималното увеличение за резервирания сектор е 10%.

Правителството на Люксембург одобрява цените на пощенските услуги, които са включени в резервирания сектор. До 1998 г. има само едно увеличение през 1995г. За да може да компенсира с разходите си /най вече за заплати на служителите/, ЕРТ е предложил увеличение от 10% през 1998г., което не е било одобрено от Правителството.

В Португалия основните принципи, които влияят на изменението на цените са извлечени от директивата - разходоориентираност, прозрачност и равнопоставеност. Критерият за качество на услугата също се взема под внимание. Достъпността е безусловен критерий, който се определя спрямо увеличението на индекса на потребителските цени. За всички пощенски услуги СТП Correios е определил единна цена, освен за колетните пратки. Налице са четири тарифи за доставка на колетни пратки. Регулаторът определя ценовата шапка за цените на колетните услуги, откакто Директивата бе транспонирана в националното законодателство през 1999 г. Ценовата шапка за цените на колетите варира според зоните на изпращане и получаване. Регулатора счита,

че ценовата шапка е достатъчен критерий за достъпност на цената на колетните пратки. До края на 2003г. в Португалия има тригодишна ценова шапка за резервирания сектор - до стойността на CPI. Сега има и втора, едногодишна ценова шапка за услугите извън резервирания сектор – CPI + 1%. Финландския закон за пощенските услуги цели "предоставяне на услугата при равни условия на територията на цялата страна". Няма задължение за единна цена, но чл. 4 от Закона изисква цената да е "осреднена". На практика цената е единна. Пощите сами определят цените, качеството на услугите, инвестициите и т.н. Министерството не се занимава с регулиране на цените. В случай, че цените станат "прекалено високи", контрол упражняват органите за защита на конкуренцията.

Задължение на Френската La Poste е да предоставя УПУ при "равни условия за всички потребители". Министерството и La Poste имат договорена ценова шапка от 1995 г. до нивото на индекса на потребителските цени. В Холандия концесионерът е задължен да "доставя за всеки потребител в цялата страна писма и други адресирани пратки, при единна цена за еднаквите услуги на територията на цялата страна. Ценовата шапка се определя от Министерството според изменението на средния доход на потребителите. Цените се регулират още от 1989 г. Има две кошници – едната съдържа всички услуги, а другата - само с услугите, използвани от малките потребители. Регулаторът проверява при всяко изменение на цените, дали предложената цена е в рамките на определената ценова шапка. Цените за малките потребители се ревизират веднъж на две години, а за бизнес потребителите – веднъж годишно.

В Швеция от 10 години пощенският пазар е напълно либерализиран. Ето защо операторът не предоставя монополни услуги. Министерството регулира някои от цените с ценова шапка и определя минимален дивидент за Sweden Post. Изчисленията дали цената е достъпна се базират на това колко средно е изхарчило едно домакинство годишно за пощенски услуги – 300 шведски крони /около 30 евро/, и тъй като това е малък процент от дохода на едно домакинство, се счита, че пощенската услуга е достъпна. В Швеция няма резервиран сектор и цените се контролират само чрез единичните пратки до 500 гр., чиято цена не трябва да превишава индекса на потребителските цени. Другото изискване при предоставяне на УПУ, заложено в лицензиите, е цените да са разходоориентирани. Целта е да не се допуска Sweden Post да определя изкуствено ниски цени на услугите, при които има конкуренция, като ги компенсират с високи цени в онези области, в които конкуренцията е слаба или отсъства. Пазарът за бизнес потребление е конкурентен, затова цените на бизнес потреблението не са географски осреднени.

3. Изводи

- Старите страни - членки на ЕС не са предприели законови мерки за постигане или определяне на достъпност на цената на УПУ в националните си законодателства, тъй като цените на услугите от обхвата на УПУ във всяка една държава се приемат за достъпни. Във

Франция, Холандия, Германия, Швеция изискването за единна цена е заложено в Пощенските закони, в други /Ирландия/ – това изискване е наложено от практиката.

- Задълженията по Директивата за предоставяне на УПУ на географски осреднена /единна/ цена, насочена към разходите, както и ценови контрол са транспонирани в националните законодателства. Според тези критерии се приема, че цените на услугите от обхвата на УПУ са достъпни.
- Някои асоциации на потребителите изискват да се даде дефиниция за достъпност, тъй като се счита, че единната цена сама по себе си не е достатъчна гаранция за достъпност.
- Ценови контрол се упражнява чрез въвеждане на ценови шапки при изменение на цените пощенските оператори. Ценовите шапки най-често са съобразени с изменението на индекса на потребителските цени. Ценовият контрол, който се упражнява за услугите от резервирания сектор, не нарушава принципите на конкуренцията, тъй като в резервирания сектор няма конкуренция. Ценовият контрол може да се разшири и извън резервирания сектор, ако някои услуги извън резервирания сектор се предлагат при монополни условия.

ЕВРОПЕЙСКАТА ПРАКТИКАТА ЗА ЦЕНОВИ КОНТРОЛ ЗА ДОСТЪПНОСТ НА ЦЕНАТА НА УНИВЕРСАЛНАТА ПОЩЕНСКА УСЛУГА В НОВИТЕ СТРАНИ ЧЛЕНКИ НА ЕС

1. Въведение

Развитието на пощенските услуги изостава в сравнение с развитието на телекомуникациите. Това донякъде е свързано с бързото развитие на технологиите в телекомуникационния сектор от една страна и липсата на технологични изисквания в пощенския сектор. Въпреки това, в сферата на пощенските услуги също е необходимо да се достигне до определени изисквания, главно при определяне на критериите на универсалната услуга, резервирания сектор, достъпност на цената на универсалната пощенска услуга. Въз основа на 7-годишните отчети може да се направи сравнителен анализ на развитието на пощенската услуга в тези държави през последните две години.

2. Преглед по страни

В Чехия от юли 2001 г. е в сила Закон за пощенските услуги. Достъпът и качеството на вътрешните пощенски услуги се предлага на ниво, сравнимо с нивото на услугите в държавите-членки. Регулатор е Министерството на транспорта и комуникациите. Все още няма съответен орган за Пощите. Основния пощенски оператор добре е развил и модернизирал мрежата и инфраструктурата си, нови ИТ услуги, сътрудничи с подобни западноевропейски

оператори и е приел нови определения на пощенските категории, за да може да приложи Европейските разпоредби. Чехия е поставила добра основа и предстои само да приеме съответното Европейски законодателство, както и да учреди независим орган за пощенските услуги съгласно изискванията на Директива 97/67/ЕС. Липсва яснота в законодателството относно резервирания сектор, съществуват някои несъответствия по отношение на задълженията за предоставяне на универсалната услуга. Необходимо е и по-задълбочено прилагане на Европейското законодателство, за да се постигнат напълно целите на acquis в областта на пощенските услуги. Чехия е насочила усилията си към пълна либерализация и засилване на регулаторната рамка в пощенския сектор.

От 2001 г. в Унгария се наблюдава напредък в пощенския сектор. Развива се новата либерализационна политика, която включва и задължение за предоставяне на УПУ. За този период пощенските услуги се модернизираха, персоналът е многоброен /компанията е втори по големина работодател в страната/. Телекомуникационният регулатор се занимава с маркетинг на пощенския пазар и цените, регулира управлението на ограничените ресурси – напр. пощенските кодове, наблюдава международните пощенски изисквания и стандартизация. В резервирания сектор са останали само тези услуги, които регламентира Директивата. Законът от 2001 г. урежда фонд за компенсиране на УПУ. Основният пощенски оператор, който осигурява УПУ, е натоварен с предоставяне на резервирани услуги и вече въвежда разходоориентирана ценова система и аналитично счетоводно отчитане на приходите и разходите. Унгария завършва транспонирането и правоприлагането на acquis. Трябва да се приеме нова законова уредба относно Фондовете за финансиране на УПУ. Усилията на Унгария са насочени главно към осигуряване достъпност на цената.

В Полша изменението на Телекомуникационния закон от 2001 създаде предпоставки за развитието на пощенския сектор. На пощенския пазар основен оператор е Poczta Polska, който е с монополно положение на вътрешния пазар по отношение на доставката на пратки до 2 кг. и колетни пратки, както и на пощенски парични преводи. През март 2002г. е създаден нов Регулатор - Office of Telecommunications and Post Regulation (URTIP). Това е общият национален регулатор в Полша и за телекомуникационните и за пощенските услуги. Предвижда се създаване на Съвет за пощенски услуги, които да се занимава с проблемите в сектора, по подобие на Съвета за телекомуникации. Либерализацията не е развита, нито е разрешен проблемът с универсалната услуга.

Словакия. Законодателството не отговаря на Препоръките на ЕС, няма независим орган за пощенските услуги. По отношение на административния капацитет, кратко време след създаването на Министерството на информационните технологии и комуникациите, то се зае с либерализацията на пощенския и телекомуникационния сектор. Законът за пощенските услуги беше

приет през ноември 2001 г. с изключение на разпоредбите за кореспонденцията и директната поща над 350 гр., които ще влязат в сила през януари 2004. Образуван е Пощенски Орган – независим регулатор в сферата на пощенските услуги. След един бавен старт Словакия вече предприема доста мерки, за да може да влезе в съответствие с *acquis* до датата на приемането ѝ. Необходимо е законодателството напълно да отговаря на *acquis*, особено по отношение на резервирания сектор и лицензионния режим. В чл.21 от Закона се въвежда принципа за разходоориентираност на цените.

В края на май 2002 Румънското правителството одобри обща рамка за регулиране на комуникациите. Законът създаде Регулатор – National Agency for Communications Regulation (ANRC), чиято главна роля е да следи за прилагането на националната политика в областта на електронните комуникации и пощенските услуги. Приетото законодателство през 2002 създава обща рамка за пощенските услуги и предоставянето на универсална пощенска услуга. ANRC носи отговорност за регулирането на този сектор. Налице е значително развитие в либерализацията на пощенския сектор. Остават ограничения по отношение на обикновената поща, колетни до 2 кг. и паричните преводи и паричните преводи. 10 частни оператори са получили лицензии в сектора на директната поща. В Наредбата за пощенските услуги са разгледани задълженията на пощенските оператори за достъпни, прозрачни, разходоориентирани цени, предоставени при условия на равнопоставеност. Регулаторът задължава операторите да поддържат единна цена – географски осреднена за цялата територия.

В Словения либерализацията на цените е добре развита, но все още се наблюдава често увеличение на индекса на потребителските цени. Продуктите и услугите, чиято цена се контролира от правителството, са главно в енергийната сфера, обществения транспорт и основните телекомуникационни услуги. Либерализацията на цените продължава и вече е факт в сферата на пощенските услуги. През април 2002 г. е приет Закон за пощенските услуги. Законът цели да се приведе в съответствие местното законодателство с *acquis* с нови разпоредби за либерализация на пощенския сектор, предлагайки равни възможности и гарантиращи достъп до обществената пощенска мрежа. Законът има за цел да разшири обхвата на универсалната пощенска услуга. В чл. 10 от Закона се въвеждат принципите за разходоориентираност и географско осредняване на цените. След Закона е приета Наредба от юни 2002 г., с която е учреден независим орган в съществуващата Агенция за Телекомуникации, който отговаря за Пощенските услуги.

В периода на кандидатстване за членство в ЕС, а сега страни членки, е налице процесът на либерализация на пазара на пощенски услуги. Някои от държавите са приели в законодателната си уредба изискванията на Директива 97/67/ЕС за разходоориентираност и въвеждане на принципа за географско осредняване на цените на услугите от УПУ. Специфичните проблеми с

универсалната услуга, резервирания сектор и достъпността на услугите се разработват и усъвършенствуват.

МЕТОДИКА ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ДОСТЪПНОСТТА НА ЦЕНАТА НА УНИВЕРСАЛНАТА ПОЩЕНСКА УСЛУГА

1. Общи положения

С методиката се определя достъпността на цената на универсалната пощенска услуга, предоставяна от пощенските оператори въз основа на индивидуални лицензи. Универсалната пощенска услуга се нарича по-долу за краткост "УПУ" или "Услугата".

Универсалната пощенска услуга обхваща услугите по Закона за пощенските услуги и се предоставя:

1. постоянно, в определено работно време;
2. с качество, отговарящо на установените нормативи;
3. на достъпна цена;
4. при възможност да се ползва от всеки потребител, на територията на страната, независимо от географското му местоположение.

Цената на универсалната пощенска услуга се определя от пощенските оператори при спазване на принципите от Закона за пощенските услуги, в съответствие с тази методика и Наредбата за определяне на правила за образуване и прилагане на цените на услугите, включени в универсалната пощенска услуга.

Определение: достъпността на цената на универсалната пощенска услуга отразява ценовите възможности за крайното потребление на услугата спрямо разходите и териториалния обхват на нейното предлагане.

2. Регулиране на достъпността на цената на УПУ

Комисията за регулиране на съобщенията регулира достъпността на цената на УПУ, въз основа на следните критерии:

1. ценови възможности на подателя на УПУ, определени като процент от месечните доходи на едно домакинството, които могат да бъдат изразходвани за ползване на услугата;

2. териториален обхват на предлагането на УПУ. Определя се съобразно нормативите за гъстота на местата за достъп до пощенската мрежа и критериите за определяне на труд недостъпност на районите в страната и селищата в тях;

3. цени, ориентирани към разходите. При определяне на цените на УПУ се отчитат разходите за дейността на пощенския оператор, необходими за осигуряване на постоянно поддържане на пощенската мрежа и приемливо ниво

на възвръщаемост на инвестициите с минимална печалба;

4. единна цена на УПУ, която се определя въз основа на географско осредняване на цената на услугата за територията на цялата страна;

5. взаимозаменяемост на услуги от УПУ с алтернативни далекосъобщителни, транспортни, банкови или други услуги.

Достъпността на цената на УПУ се анализира и оценява въз основа на критериите, като се сравнява равнището на единната цена на УПУ и нейното изменение под влияние на по-ниския индекс - индекса на потребителските цени или индекса на разходите.

Достъпността на цената се оценява за всички услуги от УПУ по Закона за пощенските услуги, с изключение на услугите "пряка пощенска реклама", "печатни произведения" и услугите по пренасяне и доставяне на пратки с предимство.

При оценяване на достъпността на цените на услугите се прилагат две нива за достъпност, чрез голямата и малка потребителски кошница.

С голямата кошница се оценява достъпността на цените на услугите. Тя включва следните вътрешни и международни пощенски услуги:

Непрепоръчани кореспондентски пратки (писма) до 2 кг. платени с пощенски марки по номинал:

- Стандартни - до 20 гр.
- Нестандартни - до 2 кг.
- Пощенски карти

Препоръчани кореспондентски пратки (писма) до 2 кг

- Стандартни - до 20 гр.
- Нестандартни - до 2 кг.
- Пощенски карти

Кореспондентски пратки (писма) до 2 кг с обявена стойност

- Стандартни - до 20 гр.
- Нестандартни - до 2 кг.
- Малки пакети до 2 кг.
- Препоръчани малки пакети до 2 кг.
- Малки пакети до 2 кг. с обявена стойност
- Колетни пратки до 10 кг. без обявена стойност
- Колетни пратки до 10 кг. с обявена стойност
- Вътрешни пощенски парични преводи

С малката кошница се оценява достъпността на цените на следните услуги от УПУ :

1. Стандартни писма до 20 гр.
  - Вътрешни
  - Международни
2. Нестандартни писма
  - Вътрешни
  - Международни
3. Пощенски карти
  - Вътрешни
  - Международни
4. Колетни пратки до 10 кг
  - Вътрешни
  - Международни
5. Вътрешни пощенски парични преводи

За обективно сравняване и определяне на нивата на достъпност се спазват следните изисквания по отношение на елементите на потребителските кошници:

1. Използване на постоянна структура и равнище на потребление по видове и количества услуги.

2. Единни цени на УПУ, които се изразяват или с единична цена на услуга или със средно претеглена. Кошниците трябва да включват единичните цени на услугите, определени по установения ред и действащи към датата на промяната на цените. За услугите, които нямат единична цена, се определя средно претеглена, получена като резултат от отношението на приходите от тези услуги и тяхното количество.

3. Отчитане изменението на индекса на потребителските цени върху единните цени на УПУ за периода между две промени на цените на УПУ. Когато стойностният резултат в колона 5 на кошницата се определя под влияние на индекса на потребителските цени се ползват данни на Националния статистически институт.

4. Отчитане на изменението на индекса на разходите върху единните цени на УПУ за периода между две промени на цените на УПУ. Стойностният резултат в колона 5 на кошницата се определя само под влияние на разходите за дейността на пощенския оператор. Използват се данни за разходите, установени с Методиката за доказване на дефицита от изпълнение на УПУ при икономически неизгодни условия.

Достъпността на цената на услугите от голямата кошница се контролира със следните ограничителни условия:

1. В зависимост от индекса на потребителските цени:

а/ месечната потребителска кошница след промяна на цените на услугите, като цяло, не трябва да превишава стойността им, получена под влияние на индекса на потребителските цени за период между две промени на цените на УПУ /но не по-малък от 6 месеца/;

б/ за осигуряване на достъпност на цените на услугите с високо потребление, се допуска за някои от тях, месечната стойност след промяната на цените да бъде по-ниска от съответната стойност, получена в резултат на влиянието на индекса на потребителските цени. За всички останали услуги се допуска месечната стойност да бъде по-висока от съответната стойност, получена в резултат на индекса на потребителските цени.

2. В зависимост от индекса на разходите:

а/ увеличението на месечната потребителска кошница след промяна на цените, като цяло, не трябва да бъде по-високо от индекса на разходите за осигуряване на УПУ за съответния период;

б/ за осигуряване на достъпност на цените на услугите с високо потребление, се допуска за отделни видове от тях, месечната стойност след промяната на цените да бъде по-ниска от съответната стойност, получена в резултат на изменение на индекса на разходите. За останалите услуги се допуска месечната

стойност да бъде по-висока от съответната стойност, получена в резултат на изменение на индекса на разходите.

Достъпност на цената на услугите при изменение на цената в съответствие с условията е налице, когато индексът на номиналното нарастване от колона 9 на малката кошница в е по - нисък от индекса на номиналното нарастване от колона 9 на голямата кошница.

Увеличението на месечната потребителска кошница след промяна на цените, като цяло, не трябва да води до увеличаване на относителния дял на разходите за услугите в кошницата на потребителските бюджети на домакинствата, съгласно статистика за домакинствата с ниски доходи на Националния статистически институт и/или Министерството на труда и социалната политика.

3. Определения:

1. "Крайно потребление" е потребление на УПУ само от податели - физически лица, за задоволяване на техните лични нужди.

2. "Подател на УПУ" е физическо лице, което ползва УПУ, за крайно потребление.

3. "Домакинство" са две или повече лица, които живеят заедно в едно жилище; имат общ бюджет, независимо от това, че някои от тях може да нямат

родствени връзки помежду си. Домакинство е и едно лице, което живее в самостоятелно жилище, в стая или част от нея към дадено жилище, живее на самостоятелен бюджет по отношение на разходите за задоволяване на своите потребности.

4. "Взаимозаменяемост на услуги" е налице, когато търсената или предлагана услуга може да бъде заместена от същата или сходна *услуга*, предоставяна от друго предприятие, по смисъла на Закона за защита на конкуренцията и подзаконовите актове по неговото прилагане.

5. "Географски осреднена цена" е единичната цена на услуга, която се определя на база на географски осреднените разходи за територията на страната, включващи възръщаемост на инвестициите и минимална печалба.

6. "Единична цена" е цената за един брой пощенска пратка /посмо, пощенска карта и др./.

7. "Средно претеглена цена" е приложима за услуги, които нямат единична цена, а цените им се определят в зависимост от тегло, разстояние или стойност /колетни пратки, парични преводи/.

8. "Постоянна структура и равнище на потребление" е налице, когато стойностният резултат от месечното количество или брой на услугите е постоянен.

За първоначално равнище на цените от тази методика се приема равнището на цените на тези услуги, действащи към 1 януари 2004 година. .

Пощенските оператори, лицензирани да предоставят УПУ, набират, поддържат и предоставят периодично на Комисията за регулиране съобщенията статистически данни за отчитане на количествата/брой услуги и приходи за услугите по въпросник, разработен от Комисията.

Комисията за регулиране на съобщенията оценява достъпността на цените на УПУ, след анализиране на данните за период не по-кратък от шест месеца.

Голяма кошница Видове услуги	Месечно количество	Единна цена /единична или средно претеглена/	Кошница в лева	Кошница под влияние на индекса на потребителските цени /или индекса на разходите/	Предлагана цена /единична или средно претеглена	Месечно количество (като 3)	Нова кошница в лева	Индекс на номиналното нарастване	Индекс на реалното нарастване
Без предимство	броя	лева	(2 x 3)	4 x (Индекса на потребителските цени /разходите)	лева	броя	(6 x 7)	(8-4):4	(8-5):5
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Стандартни писма до 20 гр.									
вътрешни	1 500 000	0.36	540 000	583 200	0.38	1 500 000	570 000	0.05	(- 0.03)
международни	327 000	0.65	212 550	229 554	0.68	327 000	222 360	0.04	(- 0.04)
Нестандартни писма до 2 кг.									
вътрешни	927 300	0.71	658 383	711 053	0.77	927 300	714 021	0.08	0.00
международни	200 000	1.50	300 000	324 000	1.62	200 000	324 000	0.08	0.00
Пощенски карти									
вътрешни	22 008	0.18	3 961	4 278	0.20	22 008	4 401	0.11	0.03
международни	9 500	0.32	3 040	3 283	0.50	9 500	4 750	0.56	0.48
Малко пакети до 2 кг.									
вътрешни	23 168	0.52	12 047	13 011	0.56	23 168	12 974	0.08	0.00
международни	12 197	1.52	18 539	20 022	1.64	12 197	20 022	0.08	0.00
Колетни пратки до 10 кг.									
вътрешни	51 250	1.08	55 350	59 778	1.17	51 250	59 962	1.08	0.00
международни	2 500	33.76	84 400	91 152	35.50	2 500	88 750	0.05	(- 0.03)
Пощенски парични преводи	213 000	1.61	342 930	370 364	1.61	213 000	34 2930	0.00	0.00
Препоръка									
вътрешни	20 400	0.35	7 140	7 711	0.40	20 400	8 160	0.14	0.06
международни	51 583	1.70	87 691	94 706	2.00	51 583	103 166	0.18	0.10
Обявена стойност									
вътрешни	19 666	2.31	45 428	49 062	2.50	19 666	49 165	0.08	0.00
международни	83	18.00	1 494	1 613	20.00	83	1 660	0.11	0.03
МЕСЕЧНА КОШНИЦА	---	---	2 372 953	2 562 787	---	---	2 526 321	0.0646	(- 0.0154)

МЕТОДИКА ЗА ДОКАЗВАНЕ НА ДЕФИЦИТА ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕ НА УНИВЕРСАЛНАТА ПОЩЕНСКА УСЛУГА ПРИ ИКОНОМИЧЕСКИ НЕИЗГОДНИ УСЛОВИЯ

1. Общи положения

С методиката се регламентира начинът за доказване на дефицита от изпълнение на универсалната пощенска услуга при икономически неизгодни условия за следващата календарна година.

Дефицитът за следващата календарна година се доказва пред Комисията за регулиране на съобщенията от лицензираните пощенски оператори, които предоставят годишни данни за обемите от изпълнението на универсалната пощенска услуга, приходите от предоставянето на универсалната пощенска услуга и разходите от изпълнението на универсалната пощенска услуга общо и по видове услуги за отчетната година, текущата година и прогнозите за следващата година. Основният пощенски оператор предоставя и данните за обемите, приходите и разходите за резервирания сектор в обхвата на универсалната пощенска услуга.

Дефицитът за следващата календарна година се доказва пред Комисията за регулиране на съобщенията от лицензираните пощенски оператори като дефицитът за текущата година се индексира с индексите на изменение на приходите от предоставянето на универсалната пощенска услуга и разходите за изпълнението на универсалната пощенска услуга. Основният пощенски оператор определя и дефицит за резервирания сектор, който е част от общия дефицит, чрез използване на индексите на изменение на приходите и разходите за резервирания сектор в обхвата на универсалната пощенска услуга.

При предоставяне на международни пощенски услуги за доказване на дефицита се включва и общото салдо от международен трафик по разчетите с чужди пощенски оператори.

Дефицитът се утвърждава от Комисията за регулиране на съобщенията съгласно реда определен от Закона за пощенските услуги.

Лицензираните оператори предоставят за съгласуване на Комисията за регулиране на съобщенията принципите за разпределение на разходите по видове услуги, формите, видовете и съдържанието на документите за доказване на очаквания дефицит от изпълнението на универсалната пощенска услуга при икономически неизгодни условия.

Средствата за компенсиране на дефицита от изпълнение на универсалната пощенска услуга се получават по реда определен от Закона за пощенските услуги.

(2) Определяне на данните и източници на информация

Годишните данни за текущата година се определят на база на отчетни данни за първото тримесечие на текущата година и прогнозни данни за трите

тримесечия до края на текущата година.

Индексите на изменение на приходите от предоставяне на универсалната пощенска услуга, разходите за изпълнение универсалната услуга и на общото салдо от международен трафик по разчетите с чужди пощенски оператори се определят на база на макрорамката на проекта за държавния бюджет за следващата година, очаквани промени на цените на универсалната пощенска услуга на лицензираните пощенските оператори, тенденции в изменение на потребителското търсене, влияние на конкуренцията, вътрешно фирмена информация и други.

Основни източници на данни за текущата година са отчети, индекси на изменение и прогнози за:

- приходите и разходите от дейността;
- приходите по видове услуги;
- разходите по икономически елементи;
- разходите по видове услуги;
- трафика по видове услуги.
- общи приходи от входящ международен трафик;
- общи разходи за изходящ международен трафик.
- общо салдо от международен трафик по разчетите с чужди пощенски оператори.

Основният пощенски оператор представя отчети, индекси и прогнози за резервирания сектор .

(3) Доказване на приходите за дейността по предоставяне на универсалната пощенска услуга

За доказване на приходите от изпълнението на универсалната пощенска услуга се извършва аналитично счетоводно отчитане общо и поотделно за всички или част от универсалната пощенска услуга.

(4) Доказване на разходите за дейността по изпълнението на универсалната пощенска услуга

За доказване на разходите за дейността по изпълнението на универсалната пощенска услуга се извършва аналитично счетоводно отчитане общо и поотделно за всички или част от универсалната услуга, неуниверсалните услуги и другите търговски дейности, съобразно издадените лицензии, чрез използването на натурални и стойностни показатели.

(4.1) Разпределението на разходите по дейности е база за разпределението на разходите по услуги (Activity-based costing as data base for allocating costs to services)

От гледна точка на теорията, activity-based or activity oriented costing са най-подходящи за разпределение на разходите за пощенските услуги. Пощенската индустрия е индустрия за услуги. Услугите се предлагат на населението чрез извършване на различни дейности за различните потребители. За пример – един пощальон доставя писма, директна поща и печатни произведения едновременно. Използването на ресурса "пощальон" може да се измерва и разпределя по услугите най-точно в сравнение с други дейности и работното време за всяка дейност. Това е основен принцип за activity-based or activity-oriented costing. Различните разходи на пощальона трябва да се събират от съответните регионални поделения и трябва да се разпределят по услугите чрез използване на по-малко точни разпределителни точки, като броя на пощенските пунктове.

На практика activity-based or activity-oriented costing методи се използват от всеки оператор на универсална услуга. Повечето оператори, регулирани или не, използват основно activity-based costing модела за разпределение на разходите по услуги.

Данните, които водят до activity-based costs за услугите или пощенски пунктове са:

- видове дейности;
- сумата и цената на ресурсите по дейности;
- броя на пощенските пратки за всяка дейност.

Точното измерване на тези данни от гледна точка на потреблението на услугите е елементарно. Операторите имат интерес да гледат внимателно на тези основни данни за да получат ясна информация за разходите за да определят правилно цените..

(4.2) Разпределяне на разходите между преки и общи (непреки), постоянни и променливи

За пощенската дейност разпределението на разходите по видове услуги е най-важно, защото пощенските дейности предлагат гама от услуги чрез използване на обща мрежова инфраструктура и общи разходи. Член 14 (3) от Директива 97/67/ЕС дава достатъчни и ясни правила за разпределение на разходите по услуги, които широко се приемат от регулатори и оператори. За нуждите на изследването могат да се дадат следните интерпретации на основните правила на член 14 (3):

- Преките разходи възникват при използването на ресурси, които могат директно да се отнесат към дадена услуга. Директните разходи трябва да се разпределят по услугите в зависимост от използването на ресурсите. Пример: целият капитал, труд енергия, експлоатация, поддръжка и др. разходи за сортировъчна машина за писма може директно да се отнесе към писмовните пратки ако други услуги (например директна поща) не използват тази машина.

- Общите разходи, за разлика от преките разходи, не могат лесно да се отнесат към отделна услуга. Общите разходи са резултат от различни услуги при използването едновременно на неделими ресурси. Пример: разходите за обхода на пощальона са общи разходи, защото той доставя писма с различни размери (стандартни и нестандартни), директна поща и печат едновременно.

Общите разходи се разпределят на постоянни и променливи. Променливите се променят в зависимост от броя на пунктовете за събиране, сортиране и доставка. За разлика от преките разходи трябва да се допусне, че променливите разходи са част от общите разходи, които трябва да се разпределят по услугите съобразно използваните ресурси т.е работното време. Останалата част от общите разходи са постоянни. Те не зависят от обема на пощата. Теорията казва, че фиксираните общи разходи не трябва да се разпределят напълно.

Съгласно член 14 (3), постоянните разходи трябва да се разпределят по услугите в зависимост от вече разпределените преки и общи разходи.

(4.3) Критичен поглед и практически проблеми при пълното разпределение на разходите

Пълното разпределение на разходите има съществено значение за управление и регулиране на пощенския бизнес. Някои критични точки и практически проблеми трябва да бъдат решени. STcon е събрала такива проблеми и чрез обсъждане с ЕК, националните регулатори и доставчиците на универсално обслужване. Препоръките се основават на спорове, аргументи и интервюта относно счетоводната теория и на автори с опит в други индустриални сектори.

Тъй като цените се определят за бъдещ период, планирането (или стандарт) на разходите трябва да бъде използван при ценовите изчисления. Но планираните разходи трябва да бъдат обработени внимателно, защото плановете могат да не постигнат своята цел, при което разходите могат да бъдат по-високи или по-ниски когато бъдещето стане настояще.

- Фактическите разходи очевидно трябва да бъдат ообхванати, поради което трябва да се основават на цените;
- Планираните разходи показват бъдещите събития и развитие и трябва да бъдат определени на база фактическите разходи.

(5) Модел за доказване на разходите за дейността по изпълнението на универсалната пощенска услуга от основния пощенски оператор в България

(5.1). Разходите се разпределят на всички структурни нива. За всяко структурно ниво се определя стойността на преките и непреките разходи по следните примерни разходни категории:

1. Заплати
2. Социални осигуровки
3. Униформено, работно и специално облекло
4. Отпечатване на пощенски ценности
5. Сгради, наеми, местни данъци и такси, амортизация на сгради
6. Електроенергия, вода, отопление и др.
7. Допълнителни възнаграждения и надбавки
8. Международни пощенски разходи
9. Собствен транспорт
10. Телекомуникационни услуги
11. Нает транспорт
12. Поддръжка
13. Охрана
14. Амортизации
15. Материали
16. Финансови разходи
17. Други разходи

5.1.1 Преките разходи се отнасят директно по съответните дейности и услуги.

5.1.2 Непреките разходи се разпределят на база произхода (причинители) на разходите. Такива са:

- а) численост на персонала;
- б) отработените часове;
- в) обема на натуралните трафични единици;
- г) обща площ;
- д) изминато разстояние;
- е) други.

5.1.3 За всяка разходна категория се посочва съответния произход на разхода.

5.1.4 Числеността на персонала и отработените часове се определят на база отчетите за трафика на универсалната пощенска услуга по видове дейности и нормативите за разход на труд за всяка дейност.

5.1.5 Пощенските оператори са длъжни да предоставят за утвърждаване на нормативите за разход на труд от Комисията за регулиране на съобщенията или от друг независим орган.

5.1.6 Разпределението на площите се одобряват от Комисията за регулиране на съобщенията или от друг независим орган на база средно претеглена площ по дейности.

(5.2) Разходи за дейността се групират според произхода по следния начин:

5.2.1 Разходи за труд. Определят се на база броя на персонала и средна работна заплата на категория труд по дейности. Включват се разходите за заплати и осигуровки: работна заплата по трудов договор; годишен отпуск; неизползван платен годишен отпуск; ДОО по трудов договор; ДОО за временна нетрудоспособност, бременност и раждане; ДОО върху средствата за социални разходи; ДОО върху средствата за временна нетрудоспособност до 3 дни; фонд "Безработица"; здравно осигуряване.

5.2.2 Разходи за персонал. Обхващат разходите зависещи от числеността на персонала. В тях се включват разходи за: работно и специално облекло; телефонни услуги; разходи за вода; порцион; социални плащания по Колективен трудов договор; медицинско обслужване; униформено облекло.

5.2.3 Разходи зависещи от площта. Определят се на база обща площ. Включват разходите за: материали за отопление; електроенергия; топлоенергия; наеми.

5.2.4 Разходи за транспорт. Определят се на база на пренесения трафик. Включват се разходи по поддръжка на автомобилния парк без разходите за труд и осигуровки на шофьорите; горивни и смазочни материали; резервни части; застраховки на автомобили; нает транспорт; амортизация на транспортни средства.

5.2.5 Косвени разходи. Определят се на база на отработеното време. Включват се непреките разходите за дейността по изпълнение на универсалната услуга. В тях могат да се включват следните видове разходи: материали; канцеларски материали; инвентарни предмети; формуляри; други материални разходи; реклама; абонаментни такси; данък сгради; такса за битови отпадъци; други данъци и такси; застраховки на имущество, оборудване, рискови професии и ценности; текущи ремонти; техническа и въоръжена охрана; други разходи за охрана; обучение и квалификация; други външни разходи; амортизация на сгради, машини, съоръжения, оборудване и стопански инвентар; амортизация на нематериални дълготрайни активи; възнаграждения по граждански договори и договори за управление; ДОО по граждански договори и договори за управление; издръжка на почивни бази; фонд "Лечение"; други надбавки; командировки в страната и чужбина; изложби и панаири; членски внос към чужди администрации; охрана на труда; данъци по ЗКПО; други разходи.

5.2.6 Други разходи. Това са разходите, които не се отнасят за универсалната услуга.

5.2.7 Разходи за осигуряване на пощенски ценности. Включват се разходите по осигуряване на пощенски ценности за изпълнението на

универсалната услуга.

(5.3) Разпределение на разходните категории по структурни нива.

5. 3.1 Разходите на пощенските оператори се разпределят по съответните структурни нива.

5.3.2 Разходите на ниво "Български пощи" обхващат следните структурни нива:

а. Централно управление и специализирани поделения и звена за контрол, сортировка и транспорт.

б. Териториални поделения със съответните административно управление, сортировъчен център, транспорт.

в. Районни пощенски станции обхващат администрация и сортировъчно звено.

г. Пощенски станции – от първа до пета категория.

(5.4) Разпределение на групираните разходи по видове дейности.

5.4.1 Приемане на вътрешни и международни пощенски пратки. Обхваща: приемане на кореспондентски пратки и малки пакети до 2 кг.; пряка пощенска реклама до 2 кг.; печатни произведения до 5 кг., секограми до 7 кг. и колетти до 10 кг; обработка на кореспондентски пратки и малки пакети до 2 кг., печатни произведения до 5 кг., секограми до 7 кг. и колетти до 10 кг.; приемане на вътрешни парични преводи; обработка на парични преводи.

5.4.2 Пренасяне на вътрешни и международни пощенски пратки. Обхваща: получаване, обработка и сортиране на кореспондентски пратки и малки пакети до 2 кг., печатни произведения до 5 кг., секограми до 7 кг. и колетти до 10 кг. в центровете за сортировка; получаване, обработка и сортиране на парични преводи в сортировъчните центрове; транспортиране.

5. 4.3 Доставка на вътрешни и международни пощенски пратки. Включва: получаване и обработка на кореспондентски пратки и малки пакети до 2 кг., печатни произведения до 5 кг., секограми до 7 кг. и колетти до 10 кг; получаване и обработка на парични преводи ; изплащане на парични преводи; доставка на кореспондентски пратки и малки пакети до 2 кг., печатни произведения до 5 кг., секограми до 7 кг. и покани за колетти до 10 кг; доставка на непрепоръчани кореспондентски пратки и малки пакети до 2 кг., печатни произведения до 5 кг., секограми до 7 кг. и покани за парични преводи; доставка на колетти до 10 кг.

5.4.4 Дейности по управление и контрол

5.4.5 Други дейности

(5.5). Разпределение на разходите за всяка дейност по услуги.

5.1 Разпределението на разходите се извършва на основа на трафика по видове услуги при използването на теглови коефициенти за всяка услуга, приравнени към услугата приета за условна единица измерител.

5.2 Разходите на една условна единица измерител се определят на база общата сума на разходите и общия брой на условните тегловни единици.

(6) Понятия:

Дефицит е налице тогава, когато приходите от универсалната услуга не покриват разходите за нейното предоставяне.

Индекс - относително изменение на приходите от универсалната услуга, разходите за универсалната услуга и салдото по международните разчети за периода на текущата и следващата календарна година.

Общо салдо от международен трафик представлява разликата между приходите от входящ международен трафик и разходите за изходящ международен трафик по международните разчети.

Международен пощенски трафик – сумата от броя на изходящите от страната и входящите в страната международни пощенски пратки.

(7) Приложение: Пример за доказване на дефицита от универсалната услуга и от резервирания сектор за следващата календарна година на основния пощенски оператор. Използвани са данни на основния пощенски оператор.

хил. лв.

Показатели	Отчетна година	Текуща година	Прогнозен индекс	Следваща година
Приходи от универсална услуга	34 810	39 576	1,104	43 674
-----	-----	-----	-----	-----
в това число от резервиран сектор	22 562	26 222	1,076	28 212
Разходи за универсална услуга	(41 554)	(45 435)	1,038	(47 173)
-----	-----	-----	-----	-----
в това число от резервиран сектор	(29 447)	(34 617)	1,038	(35 942)
Салдо по международни разчети	530	264	(0,564)	(149)

----- в това число от резервиран сектор	(301)	(238)	1,533	(365)
Дефицит	(6 214)	(5 595)		(3 648)
----- в това число от резервиран сектор	(7 186)	(8 633)		(8 095)

ПРАВИЛА И ПРЕПОРЪКИ ЗА ЦЕНИ НА МЕЖДУНАРОДНИТЕ ПОЩЕНСКИ УСЛУГИ

1. Общи положения съгласно Всемирната пощенска Конвенцията

Цените на международни и специални пощенски услуги, се определят от пощенските администрации в съответствие с принципите, изложени в Конвенцията и Правилниците. Те трябва по принцип да са свързани с разходите, отнасящи се до предоставянето на тези услуги.

Прилаганите цени, включително тези, посочени като ориентировъчни в актовете, трябва да бъдат най-малко равни на тези, прилагани към вътрешните пратки, имащи същите характеристики (категория, количество, срок за обработка и т.н.).

На пощенските администрации се разрешава да превишават всички цени, фигуриращи в актовете, включително тези, които не са посочени като ориентировъчни:

- ако цените, които те прилагат за същите услуги във вътрешния си режим, са по-високи от определените;
- ако това е необходимо за покриване на експлоатационните разходи на техните услуги или по всякакъв друг обоснован повод.

Пощенските администрации имат право да допускат намалени цени за писмовните пратки. Те имат възможността да предоставят преференциални цени на своите клиенти, имащи значителен пощенски трафик.

Забранено е да се събират от клиентите пощенски цени от каквото и да е естество освен тези, предвидени в актовете.

С изключение на случаите, предвидени в актовете, всяка пощенска администрация запазва приходите, които тя е събрала.

2. Безплатни пощенски пратки

Служебна поща

Писмовните пратки изпращани от пощенските администрации или от техните станции, било по въздушен, било по земен път, или по земен и транспортирани по въздушен път се освобождават от всякакви пощенски цени.

Освобождават се от всякакви пощенски цени, с изключение на допълнителните въздушни цени, писмовните пратки, отнасящи се до служебната поща:

- разменяни между органите на Всемирния пощенски съюз и органите на ограничените съюзи;
- разменяни между органите на тези съюзи;
- изпращани от посочените органи до пощенските администрации или до техни станции.

Освобождават се от всички пощенски цени колетите, отнасящи се до пощенската служба, разменяни между:

- пощенските администрации;
- пощенските администрации и Международното бюро;
- пощенските станции на страните членки;
- пощенските станции и пощенските администрации.

Военнопленници и интернирани граждански лица, с изключение на въздушните допълнителни цени, писмовните пратки, пощенските колетите и пратките на пощенските финансови услуги.

Безплатни пощенски колетите се допускат с тегло до 5 килограма. Ограничението за тегло се увеличава до 10 килограма за пратки с неделимо съдържание и за такива, адресирани до лагер или до неговите пълномощници, за да бъдат доставени на пленниците.

Секограмите, с изключение на допълнителните въздушни цени.

3. Цени и предлагане на услуги

Писмовните пратки се класифицират и ценообразуват според една от следните системи:

Първата система се основава на бързината при обработката на пратките. В този случай последните се подразделят на:

- пратки с предимство: пратки, пренасяни по най-бързия път (въздушен или земен) с предимство при тегловни граници: обикновено 2 килограма, 5 килограма за пратките, съдържащи книги и брошури (незадължителна услуга), 7 килограма за секограмите;
- пратки без предимство: пратки, за които подателят е избрал по-ниска цена, която предполага по-дълъг срок на доставка; тегловни граници

еднакви с горните.

Втората система се основава на съдържанието на пратките. В този случай последните се подразделят на:

- писма и пощенски карти с тегловна граница: 2 килограма,
- печатни произведения, секограми и малки пакети с граници: 2 килограма за малките пакети, 5 килограма за печатните произведения, 7 килограма за секограмите.
- Специалните чували, съдържащи печатни произведения (вестници, периодични издания, книги и др.), адресирани до един и същи получател и в едно и също местоназначение, се наричат и в двете системи „чували М“; тегловна граница от 30 кг.
- Размяната на колети до 20 килограма.

Цените, прилагани към писмовните пратки с предимство, включват възможна допълнителна цена за бързото предаване.

Администрациите, които прилагат система, базирана на съдържанието на писмовните пратки, имат право на допълнителни цени за:

- въздушните писмовни пратки;
- земните пратки, пренасяни по въздушен път с ограничено предимство.
- въздушните колети.

Допълнителните цени трябва да съответстват на разходите за въздушен превоз и да са еднакви за цялата територия на всяка страна на местоназначението.

Администрацията на произходението има право да направи отстъпка за писмовните пратки, съдържащи:

- вестници и периодични издания, публикувани в нейната страна, намаление, което по принцип не може да надвиши 50 % от цената, прилагана към използваната категория пратки
- книги и брошури, музикални партитури и географски карти, които не съдържат никаква обява или реклама освен тази, която фигурира върху корицата или подвързията на тези предмети, същото намаление както това по-горе.

Администрацията на произходението има право да прилага за нестандартните пратки цени, различни от тези, прилагани за стандартните пратки, определени в Правилника за писмовните пратки.

4. Специални цени

Никаква цена за връчване не може да се взима от получателя за малки пакети с тежина под 500 грама. При малките пакети с тежина над 500 грама се събира допълнителна цена.

На пощенските администрации е разрешено да взимат в случаите, посочени по-долу, допълнително същите цени както по вътрешния ред:

- цена, взимана от подателя, за подаване на писмовна пратка в края на работното време;
- цена, взимана от подателя, за подаване в извънработното време на гишетата;
- цена за приемане на пратката от жилището на подателя, взимана от подателя;
- цена за прибиране на писмовна пратка в извънработните часове на гишетата, взимана от получателя;
- цена за поща до поискване, взимана от получателя; в случай на връщане на колет до подателя или на препращане;
- цена за магазинаж за всяка писмовна пратка над 500 грама и за всеки колет, чийто получател не я е взел в предписаните срокове; тази цена не се прилага за секограмите; за колетите тя се взима от администрацията, която извършва доставката, в полза на администрациите, в службите на които колетът е бил съхранен над установените срокове.

Когато един колет е редовно доставен в жилището на получателя, от последния не се взима никаква цена. Когато доставката в жилището на получателя не е редовна практика, безплатно се връчва известие за пристигане на колета.

Пощенските администрации, крито поемат да понесат рисковете, произтичащи от случай на непреодолима сила, имат право да взимат цена за „непреодолима сила“, максималната сума на която се определя от правилниците.

Препоръчани пратки

Цената трябва да бъде заплатена предварително. Тя се състои от цена според тежината и определена цена за препоръка, максималната сума за която се определя от Правилника за писмовните пратки.

В случаите, когато са необходими изключителни мерки за сигурност, пощенските администрации могат да взимат от подателите или от получателите освен цената и специалните цени, предвидени от тяхното вътрешно законодателство.

Пратки с доказана доставка

Цената се заплаща предварително. Тя се състои от цена според тежината и от цена за доказана доставка, определена от администрацията на местоподаването. Тази цена трябва да бъде по-ниска от цената за препоръка.

Пратки с обявена стойност

Пратките със и без предимство и писмата, съдържащи ценни книжа, ценни документи или предмети, както и колетите, могат да се разменят със застраховка на съдържанието за стойността, обявена от подателя.

Сумата на обявената стойност е по принцип неограничена. Всяка администрация има право да ограничава обявената стойност до сума, която не може да бъде по-ниска от тази, която е определена в правилниците.

Цената трябва да бъде заплатена предварително. Тя се състои от:

- за писмовните пратки - от цена според тежината, от определена цена за препоръка и от цена за застраховка;
- за колетите - от основна цена и от обикновена цена за застраховка; допълнителните въздушни цени и цените за специални услуги се добавят евентуално към основната цена.

Максималната сума на цената за застраховка е определена от правилниците:

- за писмовните пратки тази цена се прилага независимо от страната на получателя, дори в страните, които поемат рискове, произтичащи от случаи на непреодолима сила (форсмажорни случаи);

Пощенските администрации имат право да предоставят на своите клиенти услуга за пратки с обявена стойност, съответстваща на други условия, различни от посочените.

Пратки с наложен платеж

Някои писмовни пратки и колетите могат да се изпращат с наложен платеж. Размяната на пратки с наложен платеж изисква предварително споразумение между администрациите.

Известие за получаване

Подателят на препоръчана пратка, на пратка с доказана доставка, на колет или на пратка с обявена стойност може да поиска известие за получаването ѝ в момента на подаване, като заплати допълнителна цена. Известието за получаване се връща на подателя по най-бързия път.

За колетите могат да се ограничат тези услуги само за колетите с обявена стойност.

Доставяне лично

По искане на подателя и в отношения между пощенските администрации, които са дали своето съгласие, препоръчаните пратки, пратките с доказана доставка и пратките с обявена стойност се доставят лично. Администрациите могат да се споразумеят да допускат тази възможност само за пратки от подобен род, придружени с известие за получаване. Във всички случаи подателят заплаща цена за доставяне лично.

КРАЙНИ РАЗХОДИ И МЕЖДУНАРОДНИ РАЗЧЕТНИ ТАКСИ

(1). Общи разпоредби съгласно Конвенцията

Всяка администрация, която получава от друга администрация писмовни пратки, има право да взема от администрацията изпращач възнаграждение за разходите, направени по получената международна поща. По същество посоченото "възнаграждение на разходите" представлява разчетна такса за входящия трафик, която е различна за отделните услуги, използвана за международните разплащания между администрациите (операторите). За изходящият международен трафик (износ) всяка администрация има задължения, докато за входящия международен трафик (внос) всяка администрация има вземания. Последното представя разликата между външнотърговските отношения при пощенските, телекомуникационните, транспортни и др. услуги и стандартната търговска практика.

За прилагане на разпоредбите относно възнаграждението за крайните разходи пощенските администрации се разпределят като „промишлено развити страни“ или „развиващи се страни“ в съответствие със списъка изготвен за тази цел от последния конгрес.

Разпоредбите на последната конвенция относно заплащането на крайните разходи представляват преходни мерки, до възприемане на система за разплащане, отчитаща собствените разходи на всяка страна (точно обратното е при телекомуникационните услуги).

Достъп до вътрешния режим:

- Всяка страна предоставя на другите администрации всички цени, срокове и условия, които тя предлага в своя вътрешен режим, при еднакви условия с тези на националните си клиенти.
- Администрация изпращач може при аналогични условия да поиска от администрацията на промишлено развита страна на получаването да се възползва от същите условия, които последната е предвидила за своите национални клиенти за еквивалентни пратки.
- Администрациите на развиващите се страни трябва да посочат дали разрешават достъп при условията за вътрешните услуги.
- Когато администрация на развиваща се страна заяви, че разрешава достъп при условията, предложени в нейния вътрешен режим, това разрешение се прилага към всички администрации на съюза без дискриминация.

Съветът по пощенска експлоатация има право да променя възнагражденията в периода между два конгреса. Корекцията, която би могла да се извърши, трябва да се базира на представителни и надеждни икономически и финансови данни.

(2). Крайни разчетни такси прилагани между промишлено развити страни

Възнаграждението за писмовните пратки, включително пощата в брой, с изключение на чувалите „М“, се определя според прилагането на цена за пратка и за килограм, отразяващи разходите по обработката в страната на местоназначението: тези разходи трябва да са в съотношение с вътрешните цени.

За годините 2001 до 2003 стойностите за пратка и за килограм не могат да бъдат по-високи от тези, които са били изчислени, изхождайки от 60 процента от цената за писмо до 20 грама от вътрешния режим, нито да превишат следните стойности:

- за годината 2001 - 0,158 DTS² за пратка и 1,684 DTS за килограм;
- за годината 2002 - 0,172 DTS за пратка и 1,684 DTS за килограм;
- за годината 2003 - 0,215 DTS за пратка и 1,684 DTS за килограм.

За годините 2004 и 2005 Съветът по пощенска експлоатация ще определи окончателния процент на цените, пригоден за всяка промишлено развита страна, в зависимост от съотношенията между разходите и цените на всяка страна.

За периода 2001 до 2005 г. прилаганите стойности не могат да бъдат по-ниски от 0,147 DTS за пратка и 1,491 DTS за килограм.

За чувалите „М“ прилаганата стойност е 0,653 DTS за килограм. Чувалите „М“, по-леки от 5 килограма, се считат като тежаци 5 килограма за възнаграждението за крайни разходи.

Администрацията на местоназначението има право да взема допълнително възнаграждение от 0,5 DTS на пратка за доставка на препоръчани пратки и 1 DTS на пратка за доставка на пратки с обявена стойност.

(3). Крайни разчетни такси прилагани към пощенски потоци от развиващи се страни към промишлено развити страни

Възнаграждението за писмовните пратки е 3,427 DTS за килограм (разлика: няма крайна такса за единичните пратки).

За чувалите „М“ прилаганата стойност е 0,653 DTS за килограм (същото).

Чувалите „М“, по-леки от 5 килограма, се считат като тежаци 5 килограма за възнаграждението за крайни разходи (същото).

Администрацията на местоназначението има право да взема допълнително възнаграждение от 0,5 DTS на пратка за доставка на препоръчани пратки и 1 DTS на пратка за доставка на пратки с обявена стойност (същото).

---

² Условна парична единица на Международния валутен фонд, която се използва при определяне на разчетните такси и разплащанията. Стойността е в границите между 1,35 – 1,45 \$. Подробностите ще се разгледат допълнително.

Механизъм за резервиране

- Администрация, изпращаща пощенски поток над 150 тона годишно, може да издейства ревизиране на крайната такса, когато тя констатира, че средният брой на съдържаните пратки в един килограм изпратена поща е по-малък от 14.
- Администрация, получаваща пощенски поток над 150 тона годишно, може да издейства ревизиране на цената, когато тя констатира, че средният брой на съдържаните пратки в един килограм получена поща е повече от 21.

Новата разчетна такса се изчислена в DTS по следния начин:

$\text{разчетна такса за килограм} = (\text{среден брой пратки на кг.} \times 0,14) + 1$
--

пример: разчетна такса за кг. при 25 пратки на кг. = $(25 \times 0,14) + 1 = 4,50$ DTS

разчетна такса за кг. при 12 пратки на кг. = $(12 \times 0,14) + 1 = 2,68$ DTS, докато при препоръката по-горе тази стойност е 3, 427 DTS

При първия случай развитите страни имат по-големи постъпления, а при втория развиващите се страни имат по-малки задължения към съответната развита страна.

(4). Крайни разчетни такси прилагани към пощенски потоци от промишлено развити страни към развиващи се страни.

Към посочените по-горе разчетни такси увеличени със 7,5% в рамките на фонд за финансиране подобряване на качеството в развиващите страни.

Механизмът за ревизиране е същия.

(5). Крайни такси между развиващите се страни. Прилагат се стойностите по т.3

(6). Крайни такси за колет: за колет – **2,85 DTS на колет и 0,28 DTS на килограм.**

(7). Крайна такса за изплатен запис: **0,98 DTS до 130 DTS; 1,47 DTS до 260 DTS и 2,09 DTS над 260 DTS.**

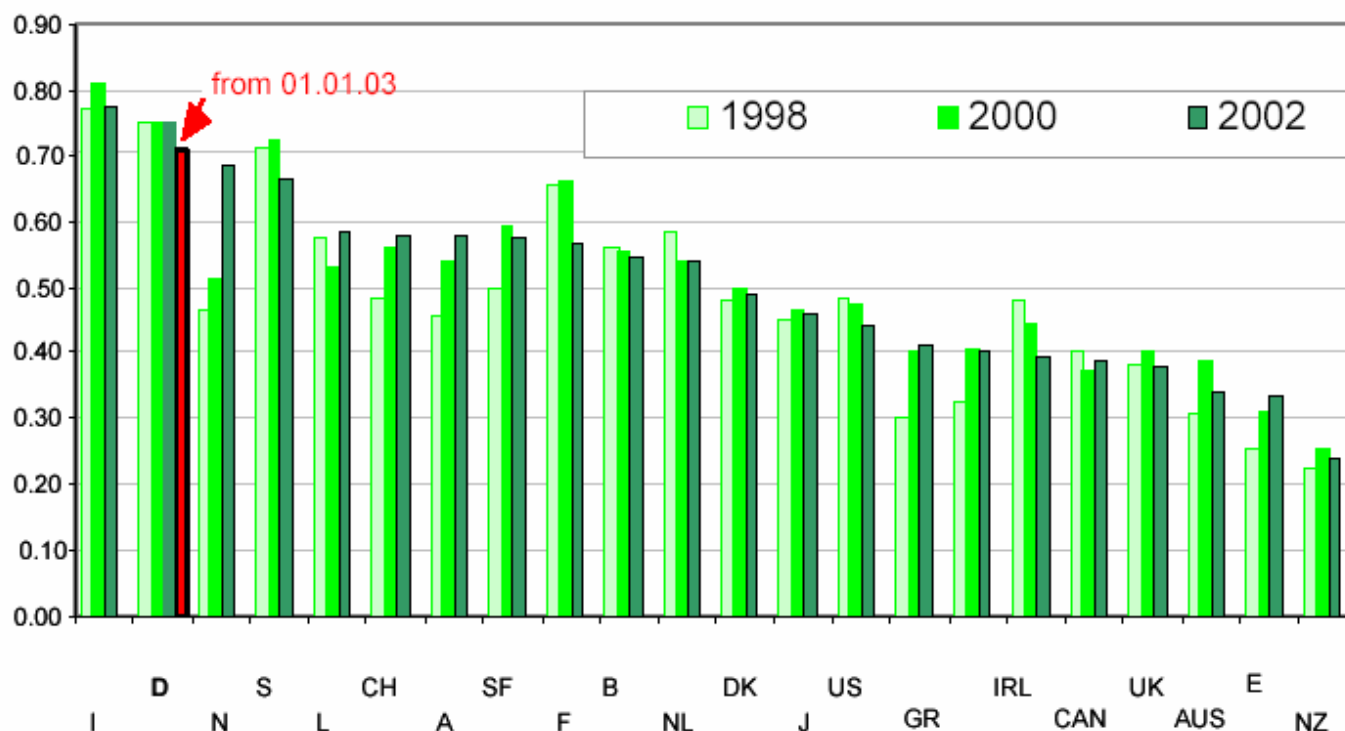
МЕЖДУНАРОДЕН ПРЕГЛЕД НА ЦЕНИТЕ НА ПИСМА

Price Levels for Letters

Price levels for letters in 1998, 2000 and 2002

(in Germany from 1 Jan 2003 also)

Euro (€)

Ценовите равнища на писма в евро по страни и по години:

I	Италия	DK	Дания
D	Германия	J	Япония
N	Норвегия	US	Съединени Щати
S	Швеция	GR	Гърция
L	Люксембург	IRL	Ирландия
CH	Щвейцария	CAN	Канада
A	Австрия	UK	Великобритания
SF		AUS	Австралия
F	Франция	E	Испания
B	Белгия	NZ	Нова Зеландия
NL	холандия		

ПРЕПОРЪКИ И ДЕЙСТВАЦИ НА ЦЕНИТЕ НА МЕЖДУНАРОДНИТЕ ПРАТКИ

Препоръките за равнището на потребителските цени за международните пощенски услуги се изготвят от Всемирния пощенски съюз,

приемат се на Конгреса и се публикуват в Правилниците. Конкретните препоръки са посочени в следната таблица:

(1). Цени по системата основана на бързината:

пратки	теглови граници в гр.	цени в DTS (СПТ)	цени 2003	цени 2004
пратки с предимство	до 20	0,37		
	20-100	0,88		
	100-250	1,76		
	250 – 500	3,38		
	500-1000	5,88		
	1000-2000	9,56		
пратки без предимство	до 20	0,18		
	20-100	0,40		
	100-250	0,74		
	250 - 500	1,32		
	500-1000	2,21		
	1000-2000	3,09		

(2). Цени по системата основана на съдържанието:

стандартни писма нестандартни писма	до 20	0,37	0,65 (0,85 нест.)	0,80 (1,00)
	20-100	0,88	1,00	1,40
	100-250	1,76	3,00	3,80
	250 - 350	1,76	4,00	5,00
	350 - 500	3,38	5,50	7,00
	500-1000	5,88	9,60	12,00
	1000-2000	9,56	15,50	18,00
пощенски карти		0,26	0,32	0,50
печатни произведения	до 20	0,18	0,35	0,55
	20-100	0,40	0,65	1,00
	100-250	0,74	1,30	2,00
	250 – 500	1,32	2,55	3,80
	500-1000	2,21	3,80	5,70
	1000-2000	3,09	4,40	6,60
	2000-3000	-	-	9,80
	3000-4000	-	-	12,50
малки пакети	до 100	0,40	0,90	1,25
	100-250	0,74	1,70	2,40
	250 - 500	1,32	2,60	3,60
	500-1000	2,21	4,50	6,30
	1000-2000	3,09	8,00	11,20

(3). Допълнителни услуги за писмовни пратки в DTS и лева по години

препоръка		1,31 DTS	1,70	2,50
обявена стойност	за първите 65,34 DTS	0,33	3,62	3,62
бързи пратки "Express"	max	1,63	1,70	3,00
известие за доставяне	max	0,98	1,70	1,90
доставяне лично	max	0,16		
освободени пратки	плаща пощ. оператор	0,98		
Международен купон -отговор платен		0,61	2,60	2,60

(4). Цени за колет. Няма конкретни препоръки. Потребителските цени се определят от теглото (до 20 кг, а за Български пощи 31,5 кг), начина на пренасяне - земен или въздушен път и международната зона.

(5). Допълнителни услуги за колет в DTS и лева по години

обявена стойност	за първите 65,34 DTS	0,33 DTS	3,62	3,62
до поискване	max	0,49	0,36	
наложен платеж		свободно		
бързи колет "Express"	max	1,63		
известие за доставяне	max	0,98	1,70	1,90
освободени колет	плаща пощ. оператор	0,98		

(6). Парични преводи. "Български пощи" не предлага услугата "изходящи международни записи", а само входящите.

Пример за определянето на цена за осреднена кореспондентска пратка:

- **0,215 DTS** по препоръката за покриване на нейните разходи (международно признати по препоръката) на признати изходящия етап;
- **0,215 DTS** по препоръката за чуждата администрация (оператор) за покриване на неговите разходи (международно признати по препоръката) на входящия етап;
- **1,684 DTS** килограм по препоръката (приемаме 20 писма в 1 килограм) или **0,084 DTS** за покриване на разходите (международно признати по препоръката) на Български пощи на изходящия етап;
- **1,684 DTS** килограм по препоръката (приемаме 20 писма в 1 килограм) или **0,0844 DTS** за покриване на разходите чуждата администрация (международно признати по препоръката) на входящия етап; или: **средна цена: 0,215 + 0,215 + 0,084 + 0,084 = 0,598 x 1,4\$ x 1,8 лв. = 1,51 лв**